

Päijät-Hämeen oikeusaputoimisto
Aleksanterinkatu 24 A, 2. krs, 15140 Lahti

19/02/2016

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä

Lausunnon antaja

Liisa Törnwall
oikeusaputoimen johtaja, johtava julkinen oikeusavustaja
Päijät-Hämeen oikeusaputoimisto

Lausuman sisältö

Rakenneuudistuksen pohjaksi valittua kuuden viraston mallia voidaan pitää hyvänä ratkaisuna. Nykyinen piiriorganisaatio muodostaa toimivan lähtökohdan uusille virastoille.

Hyvä ratkaisu on myös muodostaa viraston sisällä keskenään tasa-arvoiset yksiköt oikeusaputoimen ja edunvalvontatoimen kesken.

Ongelmaksi voi muodostua viraston nimi suhteessa hallinnossa tapahtuvaan muutokseen. Esim. suunniteltu Kaakkois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri-nimi kyllä tuo esiin molemmat toimintasektorit mutta ei sitä, että nykyiset oikeusaputoimistot lakkaavat olemasta itsenäisiä virastoja ja tulevat osaksi uutta, isompaa kokonaisuutta, hallinnollisesti virastoa.

Vaikka virasto-nimike voi kuulostaa vanhanaikaiselta, selvempää olisi nimetä virasto virastoksi, jolloin oikeusaputoimisto / edunvalvontatoimisto, joita siis kussakin virastossa on useita, selkeämmin havaittaisiin osaksi isompaa kokonaisuutta.

Esim. hovioikeuspiiri-nimike kattaa itsenäiset, hallinnollisesti virastoina toimivat käräjäoikeudet.

Hyvä muutos on myös se, että viraston päällikkö ei ole minkään yksittäisen toimiston lähiesimies, jollaisen aseman nykyiset oikeusaputoimistojen päälliköt tulevat organisaatiouudistuksessa saamaan.

Viraston päällikkö voi ja hänen tulee keskittyä kokonaan virastonsa johtamiseen sisältäen kaiken sen, mitä mm. lakiehdotuksessa on todettu ja hallituksen esityksen perusteluissa tuotu esiin.

Hyvänä uudistuksena voidaan myös pitää sitä, että lakiehdotuksessa mahdollistettaisiin myös oikeusapupalveluiden ostaminen erityistilanteessa. Kuitenkin on huolellisesti harkittava mahdollisuuden käyttöä, ettei tällä avata tietä oikeusapupalveluiden valumiseen yksityisten toimijoiden haltuun.

Mitä sitten tulee ehdotuksen 7 §:ään, joka täysin vastaa sanamuodoltaan nykyisen lain 6 §:ää, tulee sen sisältö säilyttää sellaisenaan.

Suomen Asianajajaliitto valvoo kaikkia julkisia oikeusavustajia riippumatta siitä, kuuluvatko he Asianajajaliittoon vai eivät ja valvonta kohdistuu mm. hyvän asianajajataavan noudattamiseen yksittäisissä toimeksiannoissa ja myös siihen, onko huolehdittu henkilökunnan ohjeistuksesta ja toiminta järjestetty siten, että koko henkilökunta

Osoite

Aleksanterinkatu 24 A, 2. krs
15140 LAHTI

Puhelin

029 566 0640
050 559 6100

Faksi

029 566 0655

Sähköposti

paijat-hame.oikapu@oikeus.fi

noudattaa hyvää asianajajatapaa.

Hyvää asianajajatapaa koskeva kommentaari toteaa sivulla 67 kohdassa henkilökunnan valvonta (11.5) seuraavalla tavalla:

"Valvontamenettelyssä on katsottu, että asianajajalla on ankara vastuu toimistonsa henkilökunnan toiminnasta. Jos henkilökuntaan kuuluva menettelee vastoin hyvää asianajajatapaa, asianajaja samaistetaan tällaiseen henkilöön ja asianajajalle määrätään kurinpidollinen seuraamus riippumatta siitä, kuinka huolellisesti asianajaja on täyttänyt valvontavelvollisuutensa."

Lakiehdotuksen 10 § julkisen oikeusavustajan esteellisyydestä on tarpeeton.

Tämän lakiehdotuksen 7 §:n viittaus velvoitteeseen noudattaa hyvää asianajajatapaa sisältää myös esteellisyyssäännökset.

Vuosikymmenien varrella on oikeusaputoimistoissa muodostuneet vakiintuneet toimintatavat myös esteellisyyksien osalta. Itsestään selvää on aina ollut se, että viraston (oikeusaputoimiston) oikeusavustajat eivät voi edustaa toistensa vastapuolia.

Virastoja (oikeusaputoimistoja) yhdistettäessä on myös aina ollut selvää se, että molempien yhdistyvien toimistojen avustajien tulee luopua kesken olevista jutuistaan ja yhdistymisen jälkeen kaikki viraston avustajat ovat esteellisiä keskenään.

Sama tilanne oli, kun yleinen edunvalvonta siirtyi valtiolle oikeusaputoimiston osaksi, julkisen oikeusavustajan esteellisyys syntyi myös edunvalvontayksikön päämiehiin nähden.

Toimistojen yhdistymis-/edunvalvonnan siirtymisvaiheessa olemme aina tehneet jääviystarkastelun.

Poliittisella päätöksellä eli lainsäädännöllä ei voida määritellä hyvän asianajajatavan sisältöä. Ehdotettu 10 §:n 2 momentti vaikuttaa keinotekoiselta tempulta, "kikka-kolmoselta", jonka avulla yritetään mennä sieltä, missä aita on matalin.

Hallituksen esityksen perusteluissa tavoitteiden osalta todetaan kohdan 3.1. viimeisessä kappaleessa mm. seuraavasti: "piirien johtajien asema ja toimivalta olisivat nyt selkeämmät. Piirin johtaja jakaisi resurssit toimipaikkojen kesken, jolloin työn organisointi olisi joustavampaa ja muutostilanteisiin reagointi helpompaa ja nopeampaa kuin nykyisessä organisaatiossa ja rakenteessa. Käytännöt palvelujen tarjonnassa yhdenmukaistuisivat, koska työskentelyn järjestämisestä sovittaisiin piiritasolla. Työskentely toimistoissa olisi mahdollista järjestää tehokkaammalla tavalla".

Uuden, isomman viraston sisäistä, julkisten oikeusavustajien keskinäistä esteettömyyttä ei voi olla, koska

- virastolla on yhteinen virkamiehet nimittävä ja viimekädessä jopa erottava päällikkö
 - yhteinen johtoryhmä
 - yhteiset tulostavoitteet
 - yhteiset tavoitteet talouden osalta
- vain muutamia seikkoja mainitakseni.

Perusteluissa on maininta siitä, että koska viraston päälliköllä ei olisi ohjausvaltaa oikeusavustajaan yksittäisen toimeksiannon hoidossa, ei oikeusapu-edunvalvontapiirin johtaja tekisi piirin oikeusaputoimistoja toisiinsa nähden esteelliseksi.

Tilanne on täsmälleen samanlainen nykyisissä virastoissa. Johtavalla julkisella oikeusavustajalle ei ole ohjausvaltaa oikeusavustajaan yksittäisen toimeksiannon hoidossa ja siitä huolimatta kaikki, myös työnantajamme, tietää, että saman viraston oikeusavustajat eivät voi olla toistensa vastapuolia.

Mitä sitten tulee uuden viraston oikeusapu-edunvalvontayksiköiden esteellisyydestä toisiinsa nähden, esteellisyys muodostuu samoista syistä kuin oikeusapuyksiköillä keskenään.

Hyvässä asianajajataavassa esteellisyystilanteissa toimistoyhteisö samaistetaan toimistoon, jos sillä esim. on yhteisiä toimitiloja (Kommentaarin kohta 11.2).

Näinhän on jo useissa nykyisissä oikeusaputoimistoissa oikeusministeriön edellyttämällä tavalla ja suuntaus jatkuu edelleen.

Oikeusavun asiakkaaseen nähden ei tunnu kovinkaan luotettavalta se, että samassa jutussa saman viraston, jopa saman toimipaikan yleinen edunvalvoja hoitaa esim. perintöasiassa oman päämiehensä etua, julkinen oikeusavustaja vastapuolen etua. Saman voidaan ajatella toteutuvan esim. oikeudenkäynneissä joissa vastapuolina olisivat edunvalvonnassa oleva päämies ja julkisen oikeusavustajan avustama vastapuoli.

Virastoissa käytännön työ ja asiakkaiden palveleminen tulee hankaloitumaan kohtuuttomasti, jos valmistelua jatketaan sillä ajatuksella, jonka ehdotuksen 10 §:n 2 momentti sisältää.

Jos esim. tietotekniset ratkaisut tehdään niin, että jääviystarkastelu ei onnistu etukäteen, pahimmillaan tilanne voi olla se, että kaksi julkista oikeusavustajaa joutuvat molemmat luopumaan oikeudenkäynnissä tehtävistään, kun toteavat itsensä esteellisiksi.

Kuten tiedetään, jokainen julkinen oikeusavustaja ratkaisee itsenäisesti esteettömyytensä toimeksiantoja hoitaessaan, samoin jokainen viraston päällikkö itsenäisesti harkitsee ohjeistuksensa, kuten myös yksikköjen lähiesimiehet tekevät.

Jättämällä lakiesityksen 10 § säätämättä hyväksytään rakenneuudistuksen myötä ehkä jonkin verran lisääntyvät esteellisyydet mutta samalla päästään kehittämään viraston sisäisiä toimintatapoja entistä paremmiksi ja tehokkaammiksi hallituksen esityksessä arvioiduin tavoin.

Sitä kautta päästään todellisen uudistumisen tielle ilman keinotekoisia rajoitteita.

Edunvalvonnan osalta ei lakiesitykseen ole juuri huomautettavaa.

16 §:ssä oleva uudistus edunvalvojan tehtävään määräämisestä virastotasoisesti, antaa virastolle ja toimintayksiköille hallinnollista joustavuutta.

17 § on vaikeahkosti tulkittavissa mutta edunvalvonnan osalta esteellisyys ei ole koskaan ollut yhtä merkittävässä asemassa kuin oikeusaputoiminnassa.

Osoite

Aleksanterinkatu 24 A, 2. krs
15140 LAHTI

Puhelin

029 566 0640
050 559 6100

Faksi

029 566 0655

Sähköposti

paijat-hame.oikapu@oikeus.fi

Kun 10 §:n 2 momentti jätetään säätämättä, myös esteellisyys / esteettömyys jää lakiehdotuksen 10 §:n 4 momentin nojalla ratkaistavaksi.

18 §:n 2 momentin sanamuotoa tulee tarkistaa siten, että pykälä mahdollistaa siirron toisen viraston edunvalvojalle, jos kyseisen viraston toisessa toimistossa ei ole esteetöntä edunvalvojaa.

Muutosehdotukset

1) kaikki pykälät, jossa hallinnollista virastoa kutsutaan piiriksi muutetaan niin, että piiri-sanalle tulee sana virasto, esim.

- 1 § oikeusapu- ja edunvalvontavirasto
- 2 § oikeusapu- ja edunvalvontaviraston johtaja jne.

2) 10 § jätetään säätämättä.

Jos pykälän 1 momentti halutaan säätää, toinen momentti tulee jättää säätämättä.

3) 18 § 2 mom. sanamuotoa tarkistetaan perusteluissa esitetyin tavoin.

Lausuntopyyntö on käsitelty Päijät-Hämeen oikeusaputoimiston oikeusapuyksikön toimistokokouksessa 17.2.2016 ja edunvalvontayksikön toimistokokouksessa 18.2.2016.

Liisa Törnwall
oikeusaputoimen johtaja
johtava julkinen oikeusavustaja